

**НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”
КАТЕДРА „МЕНИДЖМЪНТ И ИСТОРИЯ НА СПОРТА”**

РЕЦЕНЗИЯ

**на проф. Петър Александров Банков, доктор, на дисертационния труд
на Десислава Стефанова Илиева, докторант на редовно обучение, на
тема: „Маркетинг на спорта за всички”
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” по
научната специалност „Теория и методика на физическото възпитание
и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)”,
професионално направление 7.6. „Спорт”**

Научен ръководител: проф. Бисер Максимов Цолов, ДН

**1. Биографични данни, образователна и професионална дейност на
докторанта**

Десислава Стефанова Илиева е роден на 03.04.1987 г. в гр. Благоевград. Последователно завършва: СОУ с изучаване на чужди езици (английски и руски език) „Св. Климент Охридски” – гр. Благоевград (2006 г.); ОКС „Бакалавър” – специалност „Спорт”, треньор по таекуондо (притежава черен колан I дан), втора специалност „Учител по физическо възпитание” – НСА „Васил Левски” (2010 г.); ОКС „Магистър” – специалност „Спортен мениджмънт” – НСА „Васил Левски” (2012 г.); Магистърска програма „Публични комуникации в сигурността и отбраната” – Военна академия „Г. С. Раковски” – гр. София (2012 г.); следдипломна квалификация по спортна журналистика – НСА „Васил Левски” (2010 г.).

Осъществява управленска дейност в Българската асоциация „Спорт за всички” като: член на Управителен съвет, технически секретар (организация на управлението на спортни събития); сътрудник на обществени начала като спортен журналист (репортер), вкл. в спортна журналистическа практика в РИНГ БГ, Военен телевизионен канал; хоноруван преподавател по мениджмънт на спорта; Българска федерация по таекуондо ITF.

Активно участва в: разработката и изпълнението на проекта „Предприемачески умения и компетенции в академичните спортни квалификации чрез опита на ключови НПО в спорта” (НСА „Васил Левски”); научна конференция на НСА „Васил Левски” – катедра „Мениджмънт на спорта”; конгреси на TAFISA в Турция и Холандия; световни игри на TAFISA в Литва; европейски проект „Sport City Net” на TAFISA; сертифициран курс за лидери в областта на спорта за всички на TAFISA в Сърбия и др.

Налице е много добър, впечатляващ образователен, мениджърски, социален и професионален статус на докторанта. Това е предпоставка и основа за откриване на възможности в областта на науката и практиката на мениджмънта на спорта, вкл. по маркетинга на спорта за всички.

2. Данни за дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен в обем от 202 стандартни страници. Съдържа: 4 взаимосвързани глави; ползвани 197 литературни, документални и интернет източника. От тях на кирилица – 113 и на латиница – 84; фигури – 72, таблици – 23; приложения 3 (анкетна и експертна карта, стандартизирани протоколи за оценка на спортни събития в спорта за всички).

Научният проблем е актуален и значим за оптимизирането на управлението на спорта за всички в страната. В България (в системата на БСФС) през 1983 г. е поставено началото за създаване на система за спортни услуги за различните социално-демографски групи на населението. През 1993 г. В. Гиргинов и В. Мичева представят за първи път публикация, свързана със здравословен начин на живот и маркетинг. След 1992 г. със създаването на Комитета за младежта и спорта се осъществява процес на последователно разширяване участието на децата, младежта и възрастните в платени спортни услуги по различни видове физически упражнения и спорт. Голяма част от спортните клубове организират групи, школи и други звена за спортни услуги. **Този процес е хаотичен, непрограмиран, без утвърдени в редица случаи методики, правно-нормативна уредба, квалификация на преподаватели и треньори.**

През 2000 г. TAFISA осъществява проект с участие на 36 специалисти от страни от всички континенти в областта на тенденциите в управлението и развитието на спорта за всички, вкл. на маркетинга в някои европейски страни (Великобритания, Германия, Франция, Италия, България, Испания и др.). **На този етап в България не е разработена теория, не са проведени достатъчни теоретични и научно-приложни изследвания в областта на маркетинга на спорта за всички като: подход; методи; форми; принципи; средства; фактори и алтернативи за оптимизиране управлението и развитието на спорта за всички. Това в голяма степен определя еднозначно актуалността и значението на темата на дисертационния труд.**

В тази връзка основна цел на изследването е: „Научно обосноваване приложението на маркетинга като подход за усъвършенстване управлението на спорта за всички в Република България в условията на съвременната социално-икономическа среда”. За изпълнение на целта са компетентно формулирани 5 взаимосвързани научноизследователски задачи.

Оригинален е проектираният „Алгоритъм при реализацията на изследването”, вкл. методология, научен проблем, хипотеза, проблеми, етапи, елементи – фиг. 23.

Докторантката прилага за осъществяване на изследването комплекс от научни подходи и методи, вкл. теоретичен анализ на специализирани литературни и документални източници; контент-анализ; анкетен метод; експертен метод; SWOT-анализ и PEST-анализ; наблюдение; изследване на отделни случаи (Case Study); моделиране; математико-статистически методи.

Правят впечатление професионално проектираните теоретични модели на анкетното и експертното проучване – фиг. 24 и 49.

Обектът на изследване е с широки целеви параметри, вкл. общо 1629 лица – експерти, мениджъри, участници в спортни събития (на национално, регионално и общинско равнище); Case Study на 8 спортни събития; добри практики в областта на управлението на спортни събития на общинско ниво (по специална методика в 11 страни от 5 континента).

3. Структура, съдържание и приноси на дисертационния труд

Анализът на съдържанието на дисертационния труд дава възможност да се открият някои по-значими научни приноси, постигнати в отделните глави на труда. Те са:

- В глава първа – „Теоретико-методологична постановка на проблема” – Десислава Илиева постига: теоретично обосноваване на значението и социалните функции на спорта в съвременното общество (в здравен, двигателен и психологичен аспект); обосновава систематологична характеристика на спорта за всички (фиг. 4).

- Оригинални, с възможност за приложение в практиката са: теоретичният модел на системата на спорта за всички (фиг. 6); стратегическите цели, структурата и функциите на Българската асоциация спорт за всички; основите на маркетинговата теория – концепции, цели, функции, субекти и обекти; маркетингът като подход за оптимизиране управлението и социалните функции на спорта за всички (вкл. концептуален модел за приложение на социално-ориентиран маркетинг на спорта за всички) – фиг. 12; иновационен теоретичен модел – „Маркетингови субекти – производствени структури в Спорта за всички в България”; теоретичен модел – „Мрежа на взаимоотношения между партньори в спорта за всички в България” (фиг. 19); теоретичен модел – „За комплексно приложение на маркетингови концепции за развитие и управление на спорта за всички” (фиг. 21). **Прави впечатление компетентното прецизно ползване на съвременни литературни и документални източници по темата на дисертационния труд.**

В глава трета – „Анализ на резултатите от изследването” Десислава Илиева чрез анализи предоставя актуална информация, свързана с:

- Маркетингови измерения на спортните потребности в българското общество (по примера на участници в спортни събития), вкл.: позиция на анкетираните лица по пол, възраст, образование, социален статус; членство в спортна форма; място и потребности от двигателна активност; доброволчество на анкетираните лица; ползване на спортна информация; оценка на физическата дееспособност; мотиви за ползване на спортни услуги (предпочитани спортове); фактори за развитие и управление на

спорта за всички в България и други индикатори на управлението и развитието на маркетинга на спорта за всички.

- Осъществената експертна оценка, която предоставя качествена информация за състоянието и развитието на системата „Спорт за всички“, вкл.: позиция на анкетираните (длъжност и стаж) лица по отношение на: ангажираност в управлението на спорта за всички; разработка на програми и проекти; участието на държавни, обществени и частни структури в управлението на спорта за всички; социални функции, фактори и проблеми в управлението и развитието на спорта за всички в България.

- Компетентни SWOT и PEST анализи на стратегическото управление и развитие на системата „Спорт за всички“ в България (табл. 21). Убедително са формулирани с доказателства силните и слабите страни, възможностите и заплахите (рисковете) за развитие на спорта за всички.

- Резултатите от анализа на международните спортни положителни практики в развитието на спорта за всички на общинско равнище, вкл. на спортни събития (Канада, Колумбия, Англия, Унгария, Израел, Полша, Нова Зеландия, Южна Корея, Испания и Южна Африка) (табл. 23).

- Докторантът проектира „Модел за усъвършенстване управлението на спорта в свободното време чрез комплексно приложение на маркетингови концепции“ (фиг. 72). Това е един от крайните продукти на теоретичното и научно-приложното изследване.

Изводите, препоръките и научните приноси са прецизно формулирани. Те отразяват компетентно и обективно постигнатите резултати от дисертационния труд.

Докторантът прилага три публикации (в две е самостоятелен автор) по темата на дисертационния труд, вкл. изследване на интересите и потребностите на социално-демографски групи към спортни събития като специфичен продукт; прилагането на маркетинговия подход за удовлетворяване на спортологичните потребности на потребителите на спортни услуги в системата на спорта за всички в България.

Структурата и съдържанието на автореферата обективно и компетентно отразяват основни елементи на дисертационния труд.

Прави впечатление, че направените препоръки при вътрешното обсъждане на дисертационния труд са взети предвид при окончателното му представяне за официална защита.

Въпрос към Десислава Илиева – Да обоснове технологията и механизмите за практическо приложение на проектирания „Модел за управление на системата за спорта за всички в България” чрез маркетинговия подход?

4. Основни приноси на дисертационния труд

- Осъществено е иновационно, с широки параметри теоретично и научно-приложно изследване със съвременна предметно-тематична област, свързана с разкриване на възможности за оптимизиране на маркетинга на спорта за всички в България.

- С приложението на систематологичния подход са проектирани обосновани основни структурно-функционални елементи на маркетинга на спорта за всички, като социална и икономическа система, вкл.: политика, стратегия; модели за управление (вкл. на субекти и обекти); потребности и интереси на социално-демографски групи от двигателна активност; мрежа на взаимоотношения между основни партньори в управлението на спорта за всички в България; система за оценка на ефективността на спортни събития.

- В социален и мениджърски аспект крайните продукти на теоретичното и научно-приложно изследване са достатъчно доказателство за търсене и оползотворяване на алтернативи за стратегическо управление и развитие на двигателната активност на социално-демографските групи на населението – като съвременна и непреходна дългосрочна потребност на обществото.

5. Заключение

Процедурата по подготовката на докторанта, разработването и представянето на дисертационния труд на Десислава Илиева за официална защита е в съответствие с изискванията на: чл. 12, ал. 5 от Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), чл. 28, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 46, ал. 2 от Наредбата за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” в НСА „Васил Левски”.

С убеденост предлагам на членовете на научното жури да:

Първо. Оценят положително приложените: методология; подход; методи; теоретичните и научно-приложните приноси на дисертационния труд на Десислава Стефанова Илиева на тема: „Маркетинг на спорта за всички”.

Второ. Присъдят на Десислава Стефанова Илиева образователната и научна степен „Доктор” по научната специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)“, професионално направление 7.6. „Спорт“.

08.09.2015 г.
София

Рецензент:
(проф. Петър Александров Банков, доктор)